

у ст. 164 СК України, відповідно до якої підставою позбавлення батьківських прав є факт того, що дитину не забрали з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування.

Таким чином, якщо дитину не заберуть батьки-замовники або ж найближчі родичі у строк до шести місяців, то вони позбавляються батьківських прав та дитина буде передана під опіку держави. При цьому жодної привілеї щодо дитини сурогатна матір не має. Навряд чи такий підхід можна вважати справедливим. Вважаю, що необхідно надати право сурогатній матері забрати дитину із пологового будинку і оформити материнство на підставі документів із медичного закладу, що саме вона є жінкою, яка народила цю дитину. Таким чином, будуть захищені і права дитини, і права жінки, яка хоча і не є генетично пов'язаною з дитиною, але яка її виносила та народила.

Усе вищесказане, дає підстави для висновку, що сучасне законодавство України не позбавлене недоліків у сфері правового регулювання сурогатного материнства. Так, відсутнє законодавче визначення сурогатного материнства, не закріплена нормативна конструкція договору про сурогатне материнство, не передбачена відповідальність суб'єктів, не достатньо гарантовані права дитини та сурогатної матері у випадку відмови батьків-замовників забрати дитину із пологового будинку. Усе це породжує багато зловживань та порушень при застосуванні сурогатного материнства, внаслідок чого під загрозою опиняються як права та інтереси дитини, так і всіх інших учасників цих правовідносин.

ЩОДО ВІДМЕЖУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІД СТВОРЕННЯ НЕ ПЕРЕДБАЧЕНИХ ЗАКОНОМ ВОЄНІЗОВАНИХ АБО ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ

Беляєв Ігор Сергійович, Старший інспектор ВСП УП ГУНП в Харківській області, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник: К.ю.н., доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права та процесу, адвокат **Плотнікова А.В.**

Спочатку військового вторгнення Російської Федерації, законодавець був змушений внести зміни до КК України, виділивши певні склади злочинів проти основ національної безпеки України в окрему ст. 111-1 КК України під назвою «Колабораційна діяльність», бажаючи спростити кваліфікацію

кримінально протиправних діянь, прискорити їх розслідування та судовий розгляд.

Відповідно до ч. 7 ст. 111-1 КК України, передбачено кримінальну відповідальність за добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України [1].

Слід нагадати, що під колабораційною діяльністю розуміється будь-яке співробітництво з ворогом, сприяння у здійсненні агресивних дій, розгортанні збройного конфлікту проти України, надання ворогу допомоги під час підготовки та проведення агресії та заподіяння шкоди власній державі.

Під час досудового розслідування та судового розгляду виникають деякі суперечності у кваліфікації дій громадян України, які перебувають у складі незаконних збройних формувань Російської Федерації та приймають участь у військових діях проти України.

Зокрема, суб'єктом вчинення колабораційних дій - є громадянин України, який добровільно вступив до так званої «народної міліції ЛДНР», а також інших формувань, які здійснюють свою діяльність на тимчасово окупованих територіях України та приймають безпосередню участь у війні з боку держави-агресора.

З огляду на судову практику щодо кваліфікації дій громадян України, які приймають участь у не передбачених законом збройних формуваннях, доходимо висновку, що судді кваліфікували зазначені діяння за ч. 2 ст. 260 КК України, тобто як «Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань».

Прикладом цього, може слугувати вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 09.11.2022 року по справі № 761/21617/22, де вказується, що: «ОСОБА_1 у складі незаконних збройних формувань т.зв. «НМ «ЛНР» - 202 стрілецького полку 2 батальйону 2 роти 2 взводу вогневої підтримки на посаді командира гранатометного розрахунку у період з 24.02.2022 до 07.09.2022, з метою виконання загального плану захоплення території України у складі збройних сил Російської Федерації, з закріпленою зброєю (АК 74 калібру 5,45 мм) та боекompлектом у кількості чотирьох споряджених магазинів у кількості 120 патронів, керуючись статутами Збройних Сил Російської Федерації та т. зв. «НМ «ЛНР», виконував обов'язки «розвідника-гранатометника» в різних видах бою та формах його забезпечення, а саме брав участь у стрілецьких боях, а також забезпечував безпеку контрольних пропускних пунктів, перевірку документів мешканців населених пунктів, які

захоплені збройними силами Російської Федерації під час повномасштабного вторгнення, на предмет виявлення військовослужбовців Збройних Сил України.»[2].

Разом з тим, за наявності відповідних змін у чинному антикримінальному законодавстві від 3 березня 2022 року, варто приділити особливу увагу проблемі розмежування правопорушень, передбачених ч. 7 ст. 111-1 КК України та ч. 2 ст. 260 КК України.

Відповідно до примітки до ст. 260 КК України, під воєнізованими слід розуміти формування, які мають організаційну структуру військового типу, а саме: єдиноначальність, підпорядкованість та дисципліну, і в яких проводиться військова або строїова чи фізична підготовка. Під збройними формуваннями слід розуміти воєнізовані групи, які незаконно мають на озброєнні придатну для використання вогнепальну, вибухову чи іншу зброю.

Крім того, необхідно відмежовувати другий вид діяння даної норми від ст. 260 КК України за територією вчинення, якщо особа добровільно бере участь у незаконному збройному формуванні на тимчасово окупованій території, тоді її дії слід кваліфікувати за ч. 7 ст. 111-1 КК України, а у всіх інших випадках – за ст. 260 КК України.

Однак, головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловило ряд зауважень до поданого законопроекту, зокрема: «діяння, передбачені в диспозиції ч. ч. 4, 7 ст. 111-1 КК (у редакції проекту), а саме, передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, та/або збройним формуванням держави-агресора; добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, та/або збройних формуваннях держави-агресора слід кваліфікувати за відповідною частиною ст. 260 КК «Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань»[3].

Виходячи із вищевикладеного виникає конкуренція норм Особливої частини КК України, внаслідок чого під час проведення досудового розслідування виникає велика кількість проблемних питань щодо розмежування колабораційної діяльності із суміжними складами злочину. Думається, що в досліджуваному випадку виникає конкуренція загальної та спеціальної норм. Таким чином, у випадку участі в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території держави-агресора, має наставати відповідальність за ч. 7 ст. 111-1 КК України, оскільки саме ця норма є спеціальною щодо ч. 2 ст. 260 КК України, саме ця норма найбільш повно відбиває ознаки вчиненого. В інших випадках має застосовуватись загальна норма, тобто ч. 2 ст. 260 КК України.

При кваліфікації злочинних діянь, які полягають у добровільній участі громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, та/або збройних формуваннях держави-агресора потрібно враховувати, що об'єктом даного складу злочину є основи національної безпеки України,

внаслідок чого вчинення даних злочинних дій можуть спричинити порушення територіальної цілісності та обороноздатності України.

Конкретні ж практичні орієнтири щодо розмежування досліджуваних норм мають стати предметом наступних наукових розвідок.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>.
2. Інформаційний ресурс Єдиного державного реєстру судових рішень URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107713696>
3. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» (реєстр. № 5144 від 24.02.2021 р.), поданий народним депутатом України Чернєвим Є.В. та іншими народними депутатами України.
URL:<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1243571>.

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАХИСТУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИМИ ЗАСОБАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вац Олексій, Проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної діяльності Державного біотехнологічного університету

З початку повномасштабного вторгнення на територію України в багатьох напрямках суспільні відносини зазнали змін. Під ударом військ країни-агресора опинилися не тільки збройні сили, об'єкти інфраструктури, але й економіка в цілому. Масштабні обстріли, руйнування об'єктів промисловості призвели до масштабних негативних змін в українській промисловості та економіці. Державний бюджет отримав значний дефіцит; витрати, натомість, зросли. Саме тому, захист системи оподаткування, що забезпечує наповнення бюджету нашої держави в сучасних умовах набуває особливого значення. Зрозуміло, що у сучасному праві виділяють різноманітні елементи механізму правового захисту певних суспільних відносин. Але одним із найбільш дієвим із них в кризових і складних умовах є саме кримінально-правовий захист.